

Original Article

The Transition Process from the Crisis of Divorce to Achieving Sustainable Marital Reconciliation: A Phenomenological Study of Couples' Lived Experiences

Maryam karimi[✉], Masoumeh Esmacili¹, Yaser Rezapour Mirsaleh², Ebrahim Naeimi¹

1. Department of Counseling, Faculty of Psychology and Education, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

2. Department of Counseling, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Ardakan, Ardakan, Iran.

Received: 2025/10/03

Revised: 2026/01/25

Accepted: 2026/01/25

DOI: 10.48308/jfr.2026.241793.2092

Highlights

- Achieving sustainable marital reconciliation is a gradual, multidimensional, and dynamic process requiring individual determination, attitudinal change, mutual engagement, enhanced communication skills, and reliance on values and spirituality.
- The four main themes identified are "Asymmetric will to preserve the marital life," "Acceptance and reconsideration by the hesitant spouse," "Mutual efforts of couples to restore the relationship," and "Consolidation of marital reconciliation and continuous care of the relationship."
- Sustainable reconciliation is realized when couples view hardships not as threats but as opportunities for holistic growth, and accept conscious care of the relationship as an ongoing duty.

Extended Abstract

Introduction: With the increasing prevalence of divorce and the critical importance of achieving sustainable marital reconciliation, understanding the processes and mechanisms that enable couples to return to and continue their marital life after initiating divorce has become a pressing concern. Marital dissolution not only imposes psychological, emotional, and social costs on couples and their children but also places significant strain on family systems and communities. Despite extensive research on divorce predictors and consequences, the pathways through which couples successfully reconstruct their relationships after reaching the brink of separation remain underexplored. The present study aimed to explore the lived experiences of couples who, after initiating divorce, decided to return to and continue their marital life, identifying the processes, mechanisms, and personal and relational factors that facilitate the reconstruction of marital relationships. A descriptive phenomenological approach was employed to capture the depth and richness of participants' experiences. The study involved 12 married individuals (9 women and 3 men) who, after withdrawing their divorce request and having lived together for at least one year, met the criteria for sustainable marital reconciliation. Data were collected through semi-structured in-depth interviews and analyzed using Colaizzi's method. Analysis yielded 317 open codes, 105 initial concepts, 17 sub-themes, and four main themes.

Findings: Four main themes emerged from the analysis: (1) "Asymmetric will to preserve the marital life," (2) "Acceptance and reconsideration by the hesitant spouse," (3) "Mutual efforts of couples to restore the relationship," and (4) "Consolidation of marital reconciliation and continuous care of the relationship." The first theme revealed that in most cases, one partner initially sought divorce due to repeated frustrations and perceived relational failure, while the other partner, guided by a sense of responsibility, personal determination, and value-based motivation, actively engaged in preserving the marriage. Participants described persistent efforts to restore the relationship, demonstrating unwavering hope and reliance on ethical and spiritual values such as patience, forgiveness, and faith. The second theme highlighted the gradual process through which the initially divorce-seeking partner began to reconsider their decision, facilitated by honest communication, persistent encouragement, consistent positive behaviors, temporary separation, family support, and recognition of residual emotional attachment. The third theme encompassed both partners' active engagement in identifying their own contributions to conflict, adopting personal responsibility, pursuing self-improvement, attending counseling, building trust, and demonstrating supportive behaviors. The fourth theme illustrated that sustaining a recovered relationship requires ongoing effort, attention, and strategic relational management, including enhancing intimacy, reinforcing commitment, setting boundaries with extended family, and attending to personal growth and development.

Discussion: The findings suggest that achieving sustainable marital reconciliation is a gradual, multidimensional, and dynamic process requiring a combination of individual determination, attitudinal change, mutual engagement, enhanced communication skills, and reliance on personal, relational, and spiritual values. The first theme underscores the critical role of asymmetric will, wherein one partner's unwavering commitment and hope can serve as a stabilizing force that counterbalances the other's despair, consistent with research on the importance of persistence and optimism in relationship repair. The second theme highlights the pivotal role of acceptance and reconsideration, demonstrating that the hesitant spouse's internal reflection and emotional connection are critical in shifting attitudes toward relationship restoration, aligning with theories of decision-making and attitude change in close relationships. The third theme reflects the importance of mutual efforts, self-awareness, and collaborative problem-solving, reinforcing findings that relationship recovery depends on both partners' willingness to change and take responsibility. The fourth theme emphasizes that reconciliation is not a one-time event but an ongoing process of relational maintenance, requiring continuous care, intimacy-building, and proactive conflict prevention strategies. Notably, the process is not linear; couples experience cycles of challenge and recovery, requiring persistence, patience, and adaptive strategies. This study highlights that reconciliation is not merely the resumption of cohabitation but the intentional reconstruction of trust, intimacy, and shared life goals. Limitations include the sample's gender imbalance (predominantly women) and reliance on retrospective self-reports, which may be subject to recall bias. Future research should employ longitudinal designs and include more diverse samples to examine how reconciliation processes unfold over time and vary across cultural and socioeconomic contexts.

Conclusion: In conclusion, sustainable marital reconciliation involves a complex interplay of psychological, relational, and ethical factors. The findings underscore that successful reconciliation requires not only individual determination and mutual effort but also a fundamental shift in attitudes, enhanced communication, and continuous relational care. Interventions aimed at supporting couples in crisis should emphasize fostering hope, encouraging ethical and spiritual engagement, promoting self-awareness, and building effective communication and problem-solving skills. This study provides a phenomenological

insight into the lived experiences of couples who successfully navigated the crisis of divorce and achieved a lasting, harmonious marital life, offering valuable guidance for practitioners, counselors, and policymakers interested in promoting marital stability and relational well-being. Implementing such insights in counseling programs and family support services can play a vital role in strengthening families and reducing the social and emotional costs of divorce.

Keywords: Marital reconciliation, Relationship reconstruction, Relationship sustainability, Lived experience, divorce withdrawal.

How to cite: Karimi,M , Esmaeili,M , Rezapour Mirsaleh,Y and Naeimi,E . (2026). The Transition Process from the Crisis of Divorce to Achieving Sustainable Marital Reconciliation: A Phenomenological Study of Couples' Lived Experiences. Journal of Family Research, 22(2), 109-134. doi: 10.48308/jfr.2026.241793.2092

✉Corresponding Author Email Address: maryam_karimi99@atu.ac.ir

Copyright: © 2026 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the creative commons attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

مقاله پژوهشی

فرایند گذار از بحران طلاق تا دستیابی به صلح زناشویی پایدار: مطالعه پدیدارشناختی تجربه زیسته زوجین

مریم کریمی^۱، معصومه اسمعیلی^۱، یاسر رضاپور میر صالح^۲، ابراهیم نعیمی^۱

۱. گروه مشاوره، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

۲. گروه مشاوره، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه اردکان، اردکان، ایران.

دریافت مقاله: ۱۴۰۴/۰۷/۱۱ دریافت نسخه اصلاح شده: ۱۴۰۴/۱۱/۰۵ پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۱۱/۰۵

DOI: 10.48308/jfr.2026.241793.2092

نکات برجسته:

- دستیابی به صلح پایدار زناشویی فرآیندی تدریجی، چندبعدی و پویا است که نیازمند اراده فردی، تغییر نگرش، مشارکت متقابل، تقویت مهارت‌های ارتباطی و اتکای ارزشی و معنوی است.
- چهار مضمون اصلی شناسایی شده شامل «اراده نامتقارن برای حفظ زندگی مشترک»، «پذیرش و بازنگری همسر مردد»، «تلاش مشترک زوجین برای احیای رابطه» و «تحکیم صلح زناشویی و مراقبت مستمر از رابطه» هستند.
- صلح پایدار زمانی تحقق می‌یابد که زوجین دشواری‌ها را نه تهدید، بلکه فرصتی برای رشد همه‌جانبه ببینند و مراقبت آگاهانه از رابطه را به‌عنوان یک وظیفه دائمی بپذیرند.

چکیده: پژوهش حاضر با هدف کاوش در تجربه زیسته زوجینی که پس از اقدام به طلاق، تصمیم به بازگشت و تداوم زندگی مشترک گرفته‌اند، انجام شده است. با توجه به افزایش نرخ طلاق در جامعه و اهمیت دستیابی به صلح زناشویی پایدار، این مطالعه تلاش کرده است تا فرایندها و مؤلفه‌های مؤثر بر بازسازی رابطه زناشویی را آشکار سازد.

روش تحقیق پدیدارشناسی توصیفی بود و مشارکت‌کنندگان شامل ۱۲ نفر از افراد متأهل (۹ زن و ۳ مرد) بودند که پس از انصراف از طلاق و گذشت دست‌کم یک سال از بازگشت به زندگی مشترک، معیارهای دستیابی به صلح پایدار را احراز کرده بودند. داده‌ها از طریق مصاحبه‌های عمیق نیمه‌ساختاریافته گردآوری و با روش کلایزی تحلیل شدند. نتایج تحلیل داده‌ها منجر به استخراج ۳۱۷ کد باز، ۱۰۵ مفهوم اولیه، ۱۷ مضمون فرعی و ۴ مضمون اصلی شد. مضامین اصلی شامل «اراده نامتقارن برای حفظ زندگی مشترک»، «پذیرش و بازنگری همسر مردد»، «تلاش مشترک زوجین برای احیای رابطه» و «تحکیم صلح زناشویی و مراقبت مستمر از رابطه» بودند. نتایج نشان داد دستیابی به صلح پایدار زناشویی فرآیندی تدریجی، چندبعدی و پویا است که نیازمند اراده فردی، تغییر نگرش، مشارکت متقابل، تقویت مهارت‌های ارتباطی و اتکای ارزشی و معنوی است.

کلیدواژه‌ها: صلح زناشویی، بازسازی رابطه، پایداری روابط، تجربه زیسته، انصراف از طلاق

استناد به این مقاله: کریمی، م.، اسمعیلی، م.، رضاپور میر صالح، ی. و نعیمی، ا. (۱۴۰۵). فرایند گذار از بحران طلاق تا دستیابی به صلح

زناشویی پایدار: مطالعه پدیدارشناختی تجربه زیسته زوجین. خانواده‌پژوهی، ۲۲(۲)، ۱۰۹-۱۳۴.

doi:10.48308/jfr.2026.241793.2092

✉ نویسنده مسئول: maryam_karimi99@atu.ac.ir

مقدمه

سلامت افراد و صلح و ثبات هر جامعه در خانواده شکل می‌گیرد (مارکابیونا و کادوریونا^۱، ۲۰۲۱). مقدمه و تکیه‌گاه اصلی شکل‌گیری خانواده، ازدواج است (اوسپرگ، ولاسک، پونکنی و بارث^۲، ۲۰۱۹). اما آنچه که از خود ازدواج مهم‌تر است، موفقیت و پایداری این رابطه است (عبداللهی، احدی، تاجری و حاجی علی زاده^۳، ۱۴۰۰). پایداری ازدواج بخش بسیار مهمی از حیات فردی و اجتماعی هر فرد را در برمی‌گیرد و هدف از شکل‌دهی آن متناسب با بافت فرهنگ اسلامی؛ رسیدن به آرامش، مودت و رحمت برای زن و مرد است، اما در عمل گاه این پیوند به آشفتگی، تعارض، قهر، خشونت و در نهایت طلاق می‌انجامد (اسمعیلی و دهدست^۴، ۱۳۹۳). مطالعات مختلف صورت گرفته طی سالیان اخیر نشان می‌دهد که روند افزایش طلاق روندی جهانی است (محمدتقی زاده^۵، ۱۳۹۹؛ عبدالرحمان و العمر^۶، ۲۰۲۱؛ هوهن-ولاسکو و پنگلاس^۷، ۲۰۲۱؛ چن، ریزی و ییپ^۸، ۲۰۲۱) و در صورت ادامه این روند طبق پیش بینی اوئلا^۹ (۲۰۱۵) اوایل قرن بیست و یکم، حدود نیمی از ازدواج‌ها به طلاق منجر می‌شوند. متأسفانه تغییر در شرایط اجتماعی، اقتصادی و سیاسی در ایران نیز منجر به افزایش آمار طلاق‌ها شده است (ترابی و اسماعیلی^{۱۰}، ۲۰۲۱)، به طوریکه کشور ایران چهارمین کشور پر طلاق دنیا است (اعلمی، تیموری، آهی و بیاضی^{۱۱}، ۱۳۹۹، ابراهیمی و نجفی پور^{۱۲}، ۱۴۰۰ محمودزاده مرقی، میراسکندری و فرید^{۱۳}، ۱۴۰۰) در پاسخ به این وضعیت، طرح‌های متعددی برای کاهش نرخ طلاق در ایران اجرا شده است. به‌ویژه پس از تصویب قانون حمایت از خانواده در سال ۱۳۹۱، مراکز مداخله در خانواده در سازمان بهزیستی به‌عنوان متولی این امر فعالیت می‌کنند و زوجین متقاضی طلاق پیش از طی روند قضایی به این مراکز ارجاع داده می‌شوند (اکبری، شریعتمدار، فرحبخش و نظری^{۱۴}، ۱۴۰۱). هرچند مداخلات مشاوران طلاق در زمینه‌هایی متعدد روانشناختی اثرات مثبتی داشته است (آسایش، فرحبخش، سلیمی بجستانی و دلاور^{۱۵}، ۱۳۹۶؛ نیکخواه دلشاد و آسایش^{۱۶}، ۱۳۹۸)، ارزیابی‌های رسمی دادگستری و بهزیستی نشان می‌دهد میزان سازش ایجادشده در متقاضیان طلاق رضایت بخش نیست (بیگدلی، فرحبخش، سلیمی بجستانی، معتمدی و الهی^{۱۷}، ۱۳۹۹). فراتر از تعداد سازش‌های ایجاد شده، باید توجه داشت که سازش لزوماً به معنای رضایت از زندگی زناشویی نیست. پورموسوی، دیباواجاری و منادی^{۱۸} (۱۳۹۹) نشان دادند بخش قابل توجهی از این زنان پس از انصراف از طلاق همچنان از زندگی مشترک ناراضی هستند. این درحالی‌است که فلسفه اساسی مراکز مشاوره‌ی خانواده تلاش برقراری صلح و سازش بین زوجین است. صلح زناشویی^{۱۹} در بعضی از متون به عنوان مترادف «از سرگیری زندگی مشترک» تعریف شده است. اما چنین بازگشتی لزوماً به معنای صلح واقعی و پایدار نیست. صلح پایدار زمانی اتفاق می‌افتد که رابطه ازدواج بین همسرانی که از هم فاصله گرفته و نسبت به هم بیگانه شده‌اند، با امنیت کافی بازسازی شود به طوری که با شرایط بی‌نهایت متنوع زندگی زناشویی مطابقت داشته باشد (گرو^{۲۰}، ۱۹۷۲). طلاق معمولاً ناشی از شکست اعتماد میان زوجین است و صلح زناشویی بازسازی این اعتماد از طریق رفتارهای قابل اتکا است (ورثینگتون و درینکارد^{۲۱}، ۲۰۰۰).

با وجود تحقیقات گسترده درباره ازدواج و طلاق، صلح زناشویی به‌عنوان یک حوزه مستقل و پدیده‌ای پیچیده، کمتر بررسی شده است. مطالعات اولیه عمدتاً به بررسی متغیرهای جمعیت‌شناختی یا نظرسنجی درباره تمایل به صلح، محدود بوده‌اند (پلیچ^{۲۲}، ۲۰۱۴؛ واینبرگ^{۲۳}، ۱۹۹۴، ۱۹۹۶a). برخی پژوهش‌ها به ارزیابی موفقیت برنامه‌های مداخله‌ای پرداخته‌اند (آماتو^{۲۴}، ۲۰۱۰؛ بینستاک و تورنتون^{۲۵}، ۲۰۰۳؛ دوروثی، ویلویی و

پترسون^{۲۶}، ۲۰۱۱)، اما اطلاعات کمی درباره فرآیندهای واقعی تلاش زوجین برای صلح و زمینه‌های وقوع آن وجود دارد (گاتمن^{۲۷}، ۱۹۹۳؛ پیرس پلاچ، مارکز و هاوکینز^{۲۸}، ۲۰۱۶).

مطالعات اخیر نیز با بررسی آماری به برخی از عوامل موثر اشاره کرده‌اند. برون، لین، مارینو و ملن کمپ^{۲۹} (۲۰۲۴) نشان دادند که تنها درصد کمی از زوجین پس از جدایی به صلح باز می‌گردند، در حالی که بخش قابل توجهی وارد روابط جدید می‌شوند. وایلد، پراگر و گاراپاتی^{۳۰} (۲۰۲۴) حفظ رفتار مثبت در تعارضات روزمره را مؤثرترین عامل پیش‌بینی صلح معرفی کرده‌اند، درحالی که غفار، قسیم و هاید^{۳۱} (۲۰۲۴) تکیه بر چارچوب‌های ارزشی و دینی، شامل صبر، احترام متقابل و عدالت را موثر دانستند. پژوهش حسنی‌دار و همکاران^{۳۲} (۲۰۲۲) و شیندا^{۳۳} (۲۰۲۱) نشان داده‌اند که میانجی‌گری و مشاوره عادلانه می‌تواند به کاهش طلاق و تسهیل صلح کمک کند. مطالعات هاوکینز، گالون، هریس، آلن، آلن و همکاران^{۳۴} (۲۰۱۷) و زین، هک و سونل^{۳۵} (۲۰۱۷) نیز بیانگر آن است که بسیاری از زوجین علی‌رغم تفکر درباره طلاق، خواهان حفظ ازدواج هستند. لکن زوجینی که تصمیم به صلح می‌گیرند اغلب با کمبود حمایت اجتماعی و مشاوره مؤثر مواجه‌اند و جهت‌گیری روشن درباره چگونگی ترمیم ازدواج خود ندارند (ورثینگتون و درینکارد، ۲۰۰۰). علاوه بر این، نوسان مداوم بین جدایی و صلح می‌تواند پیامدهای روانی و اجتماعی منفی برای فرزندان به همراه داشته باشد (واینبرگ، ۱۹۹۶b). تمایل محدود به دریافت مشاوره و شکست مکرر تلاش‌ها (دوروثی و همکاران، ۲۰۱۱) همراه با ناکارآمدی برنامه‌های رسمی حمایت از خانواده (اکبری و همکاران، ۱۴۰۱) بیانگر کمبود اطلاعات و شناخت کافی درباره عوامل و فرایندهایی است که به صلح پایدار زناشویی منجر می‌شود.

بنابراین مطالعه تجربه زیسته زوجینی که پس از عبور از مرز طلاق به صلح پایدار دست یافته‌اند، اهمیت ویژه‌ای دارد؛ در همین راستا پژوهش حاضر تلاشی است برای پاسخ به این سوال که فرآیند گذار از مسیر طلاق تا صلح پایدار زناشویی از منظر تجربه زیسته زوجین چگونه بوده است؟

روش

این پژوهش از نوع کیفی و پدیدارشناسی است. پدیدارشناسی، اساساً مطالعه تجربه زیسته یا جهان زندگی است. جامعه پژوهش شامل زوجین ارجاعی از دادگستری به مراکز مداخله در خانواده بهزیستی است که در نهایت از طلاق منصرف شده‌اند و تحت عنوان سازش یافته پرونده مختوم شده است. و در زمان انجام پژوهش یعنی تابستان ۱۴۰۳ حداقل یکسال از زمان سازش آنها گذشته بود. مشارکت‌کنندگان این پژوهش شامل ۱۲ فرد متأهل (۹ زن و ۳ مرد) بودند که در گذشته تصمیم به طلاق گرفته؛ اما از آن منصرف شده و دست‌کم یک سال از زمان صلح و بازگشت به زندگی مشترکشان گذشته بود. معیارهای ورود به پژوهش به گونه‌ای طراحی شد که فقط افرادی با تجربه واقعی و پایدار صلح زناشویی وارد مطالعه شوند. این معیارها شامل: سابقه تصمیم جدی و آگاهانه به طلاق، انصراف از تصمیم طلاق و بازگشت به رابطه، گذشت حداقل یک سال از زمان بازگشت به رابطه، رضایت آشکار از تصمیم به ادامه زندگی مشترک، تجربه بهبود در رضایت زناشویی و افزایش صمیمیت نسبت به گذشته و آمادگی برای شرکت داوطلبانه در مصاحبه و بیان آزادانه تجربه بود. جهت سنجش صمیمیت زناشویی پرسشنامه صمیمیت زناشویی (MIS^{۳۶}) تامپسون و واکر^{۳۷} (۱۹۳۸) قبل از انجام مصاحبه اجرا شد؛ همچنین کفایت بالینی ملاکهای ورود در ضمن مصاحبه‌ها مورد نظر پژوهشگر بود.

نمونه‌گیری به روش هدفمند و با رعایت ملاکهای ورود انجام شد. فرایند نمونه‌گیری تا اشباع داده‌ها ادامه یافت؛ یعنی تا جایی که اطلاعات جدیدی به مضامین پژوهش افزوده نمی‌شد. اطلاعات جمعیت شناختی افراد نمونه در پژوهش فعلی در جدول گزارش شده است (جدول ۱).

جدول ۱: ویژگی‌های جمعیت شناختی

کد مصاحبه شونده	جنسیت	سن	تحصیلات	شغل	تعداد فرزندان	مدت زمان زندگی مشترک قبل از درخواست طلاق	مدت زمان زندگی مشترک پس از صلح
۱	زن	۳۲	کارشناسی	آزاد	۱	۱۰ سال	۲ سال
۲	زن	۳۳	دیپلم	خانه دار	۳	۱۳ سال	۲ سال
۳	مرد	۳۴	کارشناسی	فرهنگی	-	۱ سال	۱ سال
۴	زن	۲۸	کارشناسی	خانه دار	-	۱ سال	۱ سال
۵	زن	۴۰	دیپلم	خانه دار	۳	۱۸ سال	۱ سال
۶	مرد	۳۸	کارشناسی	کارمند	۲	۱۰ سال	۲ سال
۷	زن	۳۲	دیپلم	خانه دار	۲	۱۰ سال	۲ سال
۸	زن	۴۳	کارشناسی	کارمند	۱	۱۳ سال	۲ سال
۹	مرد	۴۲	کارشناسی ارشد	کارمند	۲	۹ سال	۳ سال
۱۰	زن	۳۸	کارشناسی ارشد	فرهنگی	۲	۹ سال	۳ سال
۱۱	زن	۳۴	دیپلم	خانه دار	۴	۱۳ سال	۳ سال
۱۲	زن	۳۷	کارشناسی	کارمند	۳	۱۲ سال	۵ سال

ابزار پژوهش

پرسشنامه صمیمت زناشویی تامپسون و واکر (MIS): این مقیاس که توسط تامپسون و واکر (۱۹۸۳) ساخته شده است، شامل ۱۷ سؤال برای سنجش صمیمیت زوجین می‌باشد و دامنه نمره‌دهی آن از ۱ (هرگز) تا ۷ (همیشه) است؛ نمره بالاتر نشان‌دهنده صمیمیت بیشتر است. این مقیاس با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۱ تا ۰/۹۷ گزارش شده است و از همسانی درونی خوبی برخوردار است (واکر و تامپسون، ۱۹۸۳ به نقل از نجفی، احمدی و زهراکار، ۱۳۹۹). نسخه فارسی آن توسط ثنائی (۱۳۷۹) ترجمه شد و روایی محتوایی و صوری آن با نظر ۱۵ استاد مشاوره و ۱۵ زوج تصادفی تأیید شد. سپس روی ۱۰۰ زوج در اصفهان اجرا شد و ضریب پایایی کل آن ۹۶/۰ به دست آمد (به نقل از نجفی و همکاران، ۱۳۹۹).

مصاحبه نیمه ساختاریافته: اطلاعات با روش «مصاحبه نیمه ساختاریافته» گردآوری شد. هدف از انتخاب این نوع مصاحبه، فراهم کردن فضایی برای مشارکت‌کنندگان بود تا بتوانند دیدگاه‌ها و تجربیات خود را با زبان و بیان شخصی‌شان مطرح کنند. برای هدایت مصاحبه‌ها، سؤالاتی باز و کاوش‌گرانه طراحی شد، مانند: «چه شد بعد از اینکه برای طلاق مصمم بودید، تصمیم به بازگشت گرفتید؟» «چطوری با تعارضات و مشکلات و چالش‌های زندگی کنار اومدید؟» «زندگی زناشویی الان شما با قبل چه تفاوت‌هایی کرده و چطوری به اینجا رسیدید؟». در جریان مصاحبه با شرکت‌کنندگان به علت نیمه ساختاریافته بودن آن از بطن گفتگوها سوالات جدیدی استخراج شده و یافته‌های بیشتری تا اشباع داده‌ها گردآوری شد.

شیوه اجرای پژوهش

برای گردآوری داده‌ها، پژوهشگر تابستان ۱۴۰۳ با نامه معرفی از طرف دانشگاه به سه مرکز مشاوره خانواده قوه قضاییه که به صورت تلفنی قول همکاری داده بودند مراجعه کرد. پس از تبیین اهداف پژوهش، کارشناس هر مرکز پرونده‌های مختوم به سازش که حداقل یکسال و حداکثر ۴ سال از سازش آنها گذشته بود را شناسایی کرد. سپس کارشناسان مراکز با موارد مذکور تماس گرفته و پس از توضیح اهداف پژوهش، شماره تماس افراد داوطلب در اختیار پژوهشگر قرار گرفت. در اولین تماس تلفنی پژوهشگر تلاش کرد تا رضایت داوطلبین را برای همکاری صادقانه جلب کند، بعد از آن پرسشنامه صمیمت زناشویی برای زوجین ارسال شد پس از بررسی پاسخ داوطلبان و از اخذ رضایت آگاهانه، ۱۶ مصاحبه آنلاین انجام شد که با توجه به ملاک‌های ورود، ۱۲ مورد وارد تحلیل گردید. داده‌ها با رویکرد هفت مرحله‌ای کلایزی تحلیل شد. برای افزایش اعتبار، از بازبینی مشارکت‌کنندگان، مرور هم‌تای پژوهشی و ثبت یادداشت‌های تأملی استفاده شد. به مشارکت‌کنندگان درباره اهداف پژوهش، محرمانگی اطلاعات، ناشناس بودن هویت‌ها و حق انصراف در هر زمان اطلاع‌رسانی شد و رضایت کامل دریافت گردید. داده‌ها صرفاً برای اهداف پژوهشی استفاده شد و گزارش نهایی بدون ذکر هویت افراد ارائه گردید.

یافته‌ها

تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه کیفی با ۱۲ نفر از متأهلینی که بر اساس ملاک‌های ورود فرایند صلح را تجربه کرده بودند، منجر به استخراج مضامین اصلی و فرعی شد. مجموعاً ۳۱۷ کد اولیه، ۱۰۵ مفهوم اولیه، ۱۷ مضمون فرعی و ۴ مضمون اصلی به دست آمد. مضامین اصلی و فرعی و مفاهیم اولیه در جدول شماره (۲) به نمایش گذاشته شده است.

جدول ۲: یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها

مضامین اصلی	مضامین فرعی	مفاهیم اولیه
اراده نامتقارن برای حفظ زندگی مشترک	اراده مصمم یکی از زوجین برای احیای رابطه	خواست قلبی و درونی برای حفظ پیوند زناشویی
		انجام تلاش‌های همه‌جانبه برای جلوگیری از فروپاشی زندگی
		آزمودن همه راه‌های ممکن برای بازگرداندن رابطه
		مقاومت در برابر شکست و ناامیدی در مسیر حفظ زندگی
		استمرار در کوشش برای جلب بازگشت همسر
نقش مؤلفه‌های ارزشی در فرایند بازسازی رابطه	تلاش با امید و باور برای احیای رابطه	امید به بهبودی وضعیت رابطه
		جنگیدن با سختی‌ها
		باور به پیدا کردن راه حل
		صبر و گذشت
		نقش ایمان در تصمیم‌گیری
		توسل به ائمه
		نگاه ارزشی به حفظ خانواده
		درک صلح به مثابه یک مسئولیت اخلاقی

پذیرش و بازنگری همسر مردد	تغییر تدریجی نگرش همسر خواهان طلاق تحت تأثیر تلاش‌های همسر	تأثیر اصرار همسر بر حفظ رابطه نقش گفتگوی صادقانه در تغییر نگرش تأثیر تلاش‌های رفتاری در نرم‌شدن موضع همسر
	پذیرش تدریجی فرصت بازسازی رابطه	اعتماد و اطمینان تدریجی تأثیر دوران تعارض و جدایی موقت تأثیر خانواده‌های گسترده برای فرصت دادن فرصت دادن به یکدیگر
	اثر دلبستگی نهفته در گرایش به تداوم رابطه	وجود پیوند عاطفی پنهان وجود علاقه در اوج بحران توجه انحصاری همسر
	شناسایی نقش خود در چرخه تعارض زوجی	پیدا کردن نقش خود در ایجاد مشکلات دنبال مقصر نبودن
تلاش مشترک برای احیای رابطه سرد و پرتنش	آغاز تحول فردی هر یک از زوجین	خودآگاهی و شناخت عمیق از خود مسئولیت‌پذیری فردی در حل تعارض توسعه و بهبود ویژگی‌های شخصیتی تمرکز بر تغییر خود به جای تغییر همسر اصلاح نگرش نسبت به چالش‌ها پذیرش واقعیت‌های آزاردهنده احترام به تفاوت‌های فردی همسر
	مشارکت مسئولانه زوجین در فرایند ترمیم رابطه	ترجیح مسئولیت رابطه بر خواست شخصی احساس مسئولیت نسبت به آینده همسر شرکت در جلسات مشاوره باز تعریف قدرت در رابطه زوجی تلاش برای احیای اعتماد از دست رفته توسعه نگرش‌ها و مهارت‌های جدید ترک کنترل‌گری مقایسه نکردن همسر سرزنش نکردن همسر عبور از حوادث گذشته
	بازسازی رابطه از مسیر تعاملات حمایتی	تلاش برای عادی سازی رابطه بعد از سازش شناخت بیشتر یکدیگر توجه به نیازهای همسر تلاش برای حمایت از یکدیگر قدردان تلاش‌های کوچک همسر بودن تلاش برای ترک رفتارهای آزارنده
تحکیم صلح زناشویی و مراقبت مستمر از رابطه	تلاش برای افزایش صمیمیت	رفتارهای مثبت کوچک اشتراک‌گذاری تجربه‌های شخصی و عاطفی درک و همدلی گوش دادن فعال و همدلانه ابراز محبت کلامی و غیر کلامی اعتمادسازی و صداقت در ارتباط

وقت‌گذرانی با کیفیت		
شوخ‌طبعی و تفریحات سالم		
تعادل شناختی-عاطفی در روابط		
تعهد به همسر	تعهد به زندگی مشترک و تلاش برای پایداری رابطه	
تعهد به فرزند		
تعهد به ادامه با وجود سختی‌ها		
تعهد نسبت به رفاه خانواده		
تعهد در برابر جامعه		
مرزبندی مجدد با خانواده‌ها	ترمیم و اصلاح روابط با خانواده‌های گسترده	
دامن‌زدن به حاشیه‌ها		
احترام گذاشتن به خانواده‌ها		
توانایی درک و پذیرش اشتباهات والدین زوجین		
مشورت و راهنمایی گرفتن از والدین زوجین		
استقلال در تصمیم‌گیری	اصلاح رشد روابط با فرزندان	
تعامل و رفت و آمد رضایت‌بخش با خانواده‌های زوجین		
بهبود رابطه والد-فرزند پس از صلح		
افزایش تعامل عاطفی پدر با فرزندان		
تقویت حس امنیت کودک در خانواده		
مشارکت پدر در بازی و ارتباط با کودک	مراقبت از خود در رابطه	
تغییر مثبت رفتار مادر با فرزند		
احترام و محبت متقابل کودک به والدین		
فضای گرم و صمیمی خانوادگی پس از صلح		
پدر به‌عنوان منبع امنیت و محبت		
داشتن برنامه رشد شخصی	مراقبت آگاهانه و دائمی از رابطه	
ادامه تحصیل در رشته مورد علاقه		
پیدا کردن شغل مورد علاقه		
انجام فعالیت‌های هنری مورد علاقه خود		
سرزنش نکردن خود		
تغییر از سکوت منفعلانه به ابراز قاطعانه خواسته‌ها	مراقبت آگاهانه و دائمی از رابطه	
رازدار زندگی مشترک بودن		
صبر و بخشش داشتن در مسائل زندگی		
گفتگوی سازنده و دائمی در مورد مسائل		
مسئولیت‌پذیری مشترک		
تغییر نگرش به رابطه و بازتعریف آن بر پایه اعتماد		
پذیرش واقع بینانه چالش‌های دائمی زندگی		
پیشگیری از تعارض		
تغافل		
برنامه داشتن برای گرم نگه داشتن زندگی زناشویی		
توجه به مناسبت‌ها		
انجام کارهای کوچک مثبت و غافلگیرانه		
توجه به علایق همسر در ابراز محبت		

توجه به احساسات بیان شده و بیان نشده همسر	رشد و تعالی در بستر سختی‌ها و معنویت	
توجه به مسیر رشد شخصی همسر		
همراهی در مسیر رشد اجتماعی همسر		
تصمیم‌گیری و مشورت با یکدیگر در مورد امور زندگی		
کمک گرفتن از مشاوران و متخصصان در زمان مشکلات		
نگاه رشدی و ارزشی داشتن به سختی‌های زندگی		
کمک گرفتن از معنویات در مسیر سختی‌ها		
نگاه به صلح به عنوان مسیری دائمی		
نگاه به زندگی خانوادگی به عنوان بخشی از هدف رشد		
متعالی و مسیر گسترده تر هستی		

اراده نامتقارن برای حفظ زندگی مشترک

تجربه مشارکت‌کنندگان نشان داد که اغلب پس از ناکامی‌های مکرر در بهبود رابطه و کاهش تنش‌ها، یکی از زوجین با طرح درخواست طلاق به دنبال راهایی از فضای پرتنش زناشویی است و در چنین شرایطی، همسر مقابل با احساس مسئولیت نسبت به حفظ خانواده و تکیه بر انگیزه‌های درونی و باورهای ارزشی، فعالانه در مسیر بازسازی رابطه گام برمی‌دارد. اراده مصمم یکی از زوجین برای احیای رابطه بهترین عامل شناسایی شده از مصاحبه‌ها بود: «تنها کسی که خواست زندگی برگردم من بودم، اگر آدم بخواد واقعا از صمیم قلب و از ته دل زندگیش برگردم، میتونه، راهش هم یاد میگیره» (۶)، و در کنار این خواست قلبی، تلاش‌های همه‌جانبه برای جلوگیری از فروپاشی زندگی نمود داشت: «زندگیه خودمو از فروپاشی نجات دادم، اینکه زندگی از هم بپاشه اصلا کار راحتی نیست... من نخواستم یا نذاشتم یا لطف خدا بود» (۱۲). این تلاش‌ها با آزمودن همه راه‌ها و مقاومت در برابر ناامیدی همراه بود: «خیلی تلاش کردم، من دارم می‌گم همه راه‌ها رو رفتیم» (۱۱) و «تلاش برای اینکه شکست نخورم وزن زیادی داشت» (۹)، و استمرار در کوشش برای بازگرداندن همسر نیز مهم بود: «برای برگشتش تلاش خودم بود ۶ ماه ول نکردم با اینکه سرزنش شدم» (۶)، «فاصله در خواست طلاق تا برگشت ما ۴ سال طول کشید» (۸). همزمان، تلاش همراه با امید و باور برای بازسازی رابطه به استمرار این مسیر کمک می‌کرد، زیرا مشارکت‌کنندگان بیان کردند: «ندای قلبم به من میگفت که یه روزی سرش به سنگ می‌خوره و درست میشه» (۲) واقعا این حس رو دارم که چه جنگ و تلاشی کردم برای برگردوندن زندگی» (۱۲)، و این امید با نقش مؤلفه‌های ارزشی در فرایند بازسازی رابطه تقویت می‌شد؛ صبر و تحمل، ایمان به خدا، توسل به ائمه و نگاه ارزشمند به نهاد خانواده پایه‌های این مسیر بودند، همان‌گونه که مشارکت‌کنندگان گفتند: «بهترین راه‌ها رو اگه طرف ۱۰ تا راه بگه برو، ولی خدا یه راه بهتر یه دونه می‌ذاره جلوش ولی از همه اونا بهتره واقعا فقط امید به خدا داشته باشن» (۱۱) و «این نهاد خانواده همیشه برایم ارزشمند بود، خیلی حفظش یک به قول معروف هدف ارجح بود» (۹).

پذیرش و بازنگری همسر مردد

تجربه مشارکت‌کنندگان نشان داد که همسری که در ابتدا خواهان طلاق بوده، به تدریج تحت تأثیر تلاش‌های همسر مقابل برای ایجاد صلح و ترمیم رابطه، نسبت به تصمیم اولیه خود دچار تردید می‌شود. تغییر

تدریجی نگرش همسر خواهان طلاق تحت تأثیر تلاش‌های همسر از طریق اصرار و گفت‌وگوی صادقانه شکل گرفت؛ «همسر من خیلی اصرار کرد و بالاخره بعد از اصرارهای فراوان منو راضی کرد» (۱۰) و «دلیلی که حالا باعث شد که حالا من چشامو ببندم رو همه چیز خود همسر من بود، خودش باهام صحبت کرد که باعث شد که برگردم، احساس امنیت کردم که حالا برخلاف همه حرفا و رفتارهای گذشته این سری واقعا داره راست میگه، میتونم بهش اطمینان کنم» (۱۲).

با گذر زمان، پذیرش تدریجی فرصت بازسازی رابطه رخ داد؛ «به فرصت دیگه به خودمو به اون دادم» (۱) و دوران جدایی موقت هرچند دشوار، زمینه بازگشت را فراهم کرد: «هر دو تا مونم خیلی بهمون سخت گذاشت اون دو سال، دیگه واقعا خیلی سخت بود، شوهرم گفت برگردیم من هم برگشتم» (۸). حمایت خانواده نیز این مسیر را تقویت کرد: «پدرشوهرم خیلی ادم خوبیه قبول می‌کرد می‌گفت تقصیر پسر خودمه اره میگفتش که هر کاری می‌خوای بکن ولی طلاق نگیر» (۵).

در نهایت، اثر دلبستگی نهفته در گرایش به تداوم رابطه مشهود بود؛ پیوند عاطفی و علاقه به همسر و توجه ویژه او باعث شد که جدایی کامل عملی نشود: «ولی هیچ وقت اون ارتباطه (دلبستگی) کامل بین منو اون بریده نشد یعنی به احساسی همچنان بود» (۸)، «تمیخواستم برگردم ولی چون که خیلی دوستش داشتم...» (۱۲) و «... تمرکزش بیشتر منه و اینو دوست دارم» (۳).

تلاش مشترک زوجین برای احیای رابطه سرد و پرتنش

پس از پذیرش دوباره زندگی مشترک از سوی همسر مرد، هر دو زوج وارد مرحله‌ای شدند که در آن با همکاری متقابل و تمرکز بر احیای پیوندهای عاطفی، برای بازسازی رابطه‌ای در آستانه فروپاشی تلاش کردند. نخستین گام، شناسایی نقش خود در چرخه تعارض بود؛ «من میدونستم که اقا جان تو رابطه مشکلی که من و شوهرم داشتیم یک طرفه نبود، همه چی مربوط به اون نبود واقعا به بخشش مربوط به من بود» (۱۲). این شناخت زمینه‌ساز تحول فردی شد؛ به گفته یکی از مشارکت‌کنندگان: «من همش دنبال تغییر شوهرم بودم الان فهمیدم خودم باید تغییر کنم نه اون» (۱). چنین خودآگاهی و پذیرش واقعیت، مسیر رشد فردی و احترام به تفاوت‌ها را فراهم آورد.

در ادامه، زوجین به سمت مشارکت مسئولانه در ترمیم رابطه حرکت کردند. تلاش برای اعتمادسازی و اصلاح رفتارها مشهود بود؛ «من اعتماد کردم سه چهار ماه اینطوری اعتماد کردم بهش... اصلا زندگیه خیلی خوبی داشتیم» (۵). این فرایند با مشاوره تخصصی، ترک کنترل‌گری، سرزنش نکردن و عبور از گذشته تقویت شد.

در نهایت، رابطه از طریق تعاملات حمایتی بازسازی گردید. یکی از زوجین بیان کرد: «من خیلی اضطراب داشتم اون روز اول که برگشتم خونه مثلاً می‌دیدم شوهرم سعی می‌کنه حرف بزنه منو آروم کنه» (۸). شناخت متقابل و توجه به نیازهای یکدیگر نیز برجسته بود؛ «یکم شناخت‌هامون نسبت به هم بیشتر شده... قلقلش رو می‌دونم» (۵). همچنین ترک رفتارهای آزارنده نقش مهمی در بهبود رابطه داشت: «ایشون که همیشه فیلم سوپر می‌دید ولی الان نه» (۷).

تحکیم صلح زناشویی و مراقبت مستمر از رابطه

در این مرحله، رابطه زوجین اگرچه احیا شده، اما همچنان حساس و نیازمند مراقبت دائمی است. زوجین دریافته‌اند که پیوند زناشویی پایدار، محصول تعهد و توجه مداوم است و نباید آن را بدیهی انگاشت. نخستین بُعد، تلاش برای افزایش صمیمیت بود. زوجین با رفتارهای کوچک و توجه به احساسات همدیگر، پیوندشان را عمیق‌تر کردند: «میاد بغلم میکنه قربون صدقم میره، جلو بچه‌ها تو ابراز احساسات با ذوق و شوقه و کمتر نشده بیشتر هم شده» (۶). همدلی، گفت‌وگو و وقت‌گذرانی مشترک نیز به این صمیمیت افزود: «الان سعی می‌کنیم همدلی بیشتری داشته باشیم با همدیگه» (۸). بعد از آن، تعهد به زندگی و پایداری رابطه برجسته شد. زوجین بر ادامه زندگی، حتی در دل سختی‌ها، پافشاری داشتند: «ما چالش داشتیم هنوز هم داریم و در آینده هم خواهیم داشت... درستش اینه که مدیریت بشه» (۱۲). یکی دیگر از ابعاد، ترمیم روابط با خانواده‌های گسترده بود: «رابطمون یه ذره با خانواده‌هامون مدیریت شده، قبلا خیلی تو دل اونا بودیم مشکلاتمون رو همه میفهمیدن» (۱۰). همچنین پذیرش خطاهای والدین و استقلال در تصمیم‌گیری به آرامش بیشتر منجر شد. در کنار آن، رشد روابط با فرزندان جایگاه ویژه‌ای داشت. ایجاد امنیت و محبت در خانواده بارها ذکر شد: «پسرم بعد اینکه پدر مادر همکلاسیش از هم جدا شدن برگشت گفت که خوب شد شما جدا نشدین» (۱۰). مشارکت پدر در بازی و حضور عاطفی نیز تقویت شد: «الان شوهرم با بچه‌ها بازی می‌کنه... واقعا می‌بینم خوشحال می‌شم» (۱۱).

از سوی دیگر، زوجین بر مراقبت از خود در رابطه تأکید داشتند. برنامه داشتن برای رشد شخصی یکی از مفاهیم اولیه بود: «من خیلی دارم تلاش می‌کنم و الان که دارم با شما صحبت می‌کنم من در حال مطالعه هستم» (۱). تغییر از سکوت منفعلانه به ابراز قاطعانه نیز تجربه شد: «قبلا بخاطر اینکه نره هیچی بهش نمی‌گفتم... ولی خب الان نه جلوش وایمیستم... یا هر رفتاری که برخلاف میل من باشه یا منو آزار بده، اعتراض میکنم» (۴). در همین راستا، مراقبت آگاهانه و دائمی از رابطه زناشویی اهمیت یافت. زوجین بر گفتگو، مسئولیت‌پذیری و برنامه‌ریزی برای رابطه زناشویی تأکید کردند: «زندگی همیشه برای سرد شدنش خودش برنامه داره، شما برای گرم نگه داشتن زندگی باید برنامه داشته باشید» (۹). در نهایت، بسیاری از زوجین به رشد و تعالی در بستر سختی‌ها و معنویت اشاره کردند. نگاه معنوی به زندگی و پیوند زناشویی، به آن‌ها توان ادامه مسیر داد: «خدا تو قرآن میگه، بعد هر سختی آسانی است» (۱۱) «نکته‌ای که هست فکر می‌کنم که هنوزم راهش به پایان نرسیده و دوست دارم همین مسیرو ادامه بدم» (۱۰).

بحث و نتیجه‌گیری

مضامین به دست آمده از مصاحبه با شرکت‌کنندگان تلاشی در جهت هدف اصلی پژوهش یعنی درک پدیدارشناسانه تجربه زیسته زوجین در مسیر دستیابی به صلح زناشویی پایدار است. این مطالعه تصویری روشن از مراحل، فرایندها، چالش‌ها و راهبردهای حفظ و پایداری صلح زناشویی ارائه می‌کند. تجربیات شرکت‌کنندگان بیانگر آن بود که تصمیم به سازش و دستیابی به صلح پایدار، مسیری سخت و پویا است که صبر و اراده جدی زوجین، خانواده و جامعه را می‌طلبد. کدبندی مفاهیم استخراج شده، یک چرخه چهارمرحله‌ای را آشکار کرد.

نخستین مرحله، شکل‌گیری اراده نامتقارن یکی از زوجین برای حفظ زندگی مشترک بود؛ در بسیاری از موارد، یکی از زوجین اقدام به ثبت دادخواست طلاق کرده بود، درحالی‌که همسر مقابل با مشاهده قرار گرفتن رابطه در آستانه فروپاشی، دستخوش تحول درونی شده و خود را مسئول نجات زندگی مشترک می‌دانست. در این شرایط، خواسته قلبی، عزم راسخ، امید به احیای رابطه و تکیه بر نگرش‌های ارزشی و معنوی، پشتوانه تلاش‌های یک‌سویه برای بازگرداندن همسر بود. یافته‌های بالینی نیز نشان می‌دهند که بسیاری از زوج‌های در آستانه طلاق در گروه «زوج‌های با اهداف مختلط» قرار می‌گیرند و نیازمند مشاوره تشخیصی هستند تا با گفت‌وگو درباره طلاق، گزینه‌های خود را بررسی و وضوح بیشتری در تصمیم‌گیری کسب کنند (هاوکینز و همکاران^{۳۸}، ۲۰۱۷). دومین مضمون فرعی مرحله نخست، تلاش همراه با امید و باور برای احیای رابطه بود؛ یعنی اراده یک همسر برای حفظ زندگی مشترک از طریق امید به بهبودی، ایستادگی در برابر دشواری‌ها و باور به امکان بازسازی پیوند زناشویی. یافته‌های پیرسپلاچ و همکاران^{۳۹} (۲۰۱۶) نشان می‌دهد که اقدامات فداکارانه یکی از زوجین، به‌ویژه در شرایط بحرانی، می‌تواند نقطه عطفی در تصمیم برای ادامه زندگی مشترک باشد. نقش مؤلفه‌های ارزشی و پایبندی به باورهای دینی نیز در استمرار تلاش‌ها برجسته بود؛ یافته‌های خزاعی^{۴۰} (۱۴۰۲) نشان داد که «پایبندی به ارزش‌ها» یکی از عوامل کلیدی پایداری روابط پس از درخواست طلاق است و در پژوهش حاضر نیز ایمان به خداوند و توسل به اهل‌بیت به‌عنوان مفاهیم مهم تجربه زوجین استخراج شد. این نتایج با ادبیات پیشین همسو است و مطالعات متعدد طی دو دهه گذشته نشان داده‌اند که مذهب و حل تعارضات خانوادگی (عزیز و ترمذی^{۴۱}، ۲۰۲۱؛ مارکس، هاپکینز، چنی، مونرو، نستروک و همکاران^{۴۲}، ۲۰۰۸؛ لامبرت و دولاهیته^{۴۳}، ۲۰۰۶؛ مارکس^{۴۴}، ۲۰۰۵). و رابطه با خداوند و افزایش صلح، اتحاد و انسجام خانواده (لایمن، مارکس و دولاهیته^{۴۵}، ۲۰۲۴) ارتباط معناداری دارند.

دومین مرحله از فرایند تدریجی ساختن صلح، پذیرش و بازنگری همسر خواهان طلاق بود که تحت‌تأثیر تعاملات عاطفی و پایداری همسر مقابل شکل گرفت و به بازسازی اعتماد انجامید؛ نتیجه‌ای که با مطالعات کانویشر و هریس^{۴۶} (۲۰۱۵) درباره ماهیت فرآیندی تصمیم‌گیری در مورد جدایی یا صلح؛ و نیز با تأکید اکبری و همکاران^{۴۷} (۱۴۰۱) بر نقش جدایی موقت در بازاندیشی اهمیت رابطه همسو است. در این بعد خانواده‌های زوجین نیز نقشی تعیین‌کننده در تغییر نگرش آنها ایفا می‌کنند؛ توصیه‌ها، دلگرمی‌ها و میانجی‌گری خویشان نزدیک غالباً زمینه بازاندیشی در تصمیم‌گیری و دادن فرصتی دوباره به زندگی مشترک را فراهم می‌سازد. این یافته با دیدگاه موسوی شهنشاهیوند و رضایی^{۴۷} (۱۴۰۱) درباره نقش خانواده و خویشان به‌عنوان «حکم» همسو است. همچنین فاکرل^{۴۸} (۲۰۱۲) بر این باور است که تأثیر خانواده می‌تواند موجب تجدیدنظر در طلاق شود. افزون بر این، حمایت‌های عاطفی و عملی شبکه‌های حمایتی، به‌ویژه خانواده‌ها، در روند تلاش‌های صلح بسیار مؤثر است (هیثکاکس-دنيس، دیویس و گودمن^{۴۹}، ۲۰۱۳). با این حال، مهم‌ترین عامل در تغییر نگرش همسر مردد، دلبستگی عاطفی نهفته به تداوم رابطه بود؛ به‌گونه‌ای که حتی در اوج خشم و رنجش، نوعی علاقه و پیوند عاطفی نسبت به همسر باقی می‌ماند و موجب تردید در تصمیم‌گیری برای طلاق می‌شود. این یافته با نتایج هاوکینز، ویلویی و دورتی^{۵۰} (۲۰۱۲) همخوان است که نشان داد حتی در روابط آزاردهنده، زوجین همچنان سرمایه‌گذاری و تعهد عاطفی دارند و با وجود خشونت یا سوءاستفاده، احساسات متناقضی نسبت به

پایان رابطه تجربه می‌کنند. بنابراین، بسیاری از دلایل درخواست طلاق، ظرفیت مداخله زناشویی و ترمیم رابطه را دارند و می‌توانند به‌عنوان نقطه‌ای محوری در مسیر دستیابی به صلح زناشویی، تلقی شوند.

سومین مرحله‌ی فرایند دستیابی به صلح، تلاش مشترک زوجین برای احیای رابطه سرد و پرتنش است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بازسازی رابطه زمانی آغاز می‌شود که زوجین با شناسایی سهم فردی خود در تعارض و تمرکز بر اصلاح درونی به جای تلاش برای تغییر همسر، وارد عمل می‌شوند؛ این خودآگاهی، زمینه‌ساز تحول فردی، پذیرش مسئولیت و هموار شدن مسیر رشد شخصی و زناشویی می‌گردد. نتایج با دیدگاه دولاهیت، مارکس و بارو^{۵۱} (۲۰۱۹) درباره‌ی نقش فرایندهای معنوی، فردی، ارتباطی و عملی در صلح خانوادگی همخوان است. مشارکت مسئولانه در فرایند ترمیم رابطه، از طریق اقداماتی همچون شرکت در جلسات مشاوره، بازتعریف الگوی قدرت، احیای اعتماد، ترک کنترل‌گری و پرهیز از سرزنش، عامل بنیادین ترمیم است؛ نتیجه‌ای که با فصدی، پناغی و صادقی^{۵۲} (۱۴۰۳)، میتچل^{۵۳} (۲۰۲۳) و نظریه زوج‌درمانی زمینه‌ای همسوست در این چارچوب، مسئولیت‌پذیری در روابط زوجین باعث افزایش اعتماد و قدرت می‌شود (دانشپور^{۵۴}، ۲۰۲۵). تعاملات حمایتی روزمره مانند توجه به نیازها، قدردانی و پشتیبانی متقابل، رابطه سرد را به پیوندی گرم و حمایتگر بدل می‌کند؛ یافته‌ای همسو با مطالعه وایلد و همکاران^{۵۵} (۲۰۲۴) که نشان داد رفتارهای مثبت روزانه نظیر گوش‌دادن فعالانه بیش از اجتناب از رفتارهای منفی، موفقیت تلاش‌های صلح‌جویانه را پیش‌بینی می‌کند.

یافته‌های پژوهش نشان داد که پس از بازسازی رابطه و دستیابی به صلح، زوجین به این آگاهی می‌رسند که رابطه زناشویی ساختاری حساس و شکننده دارد و برای تحکیم و پایداری آن نیازمند مراقبت آگاهانه و مستمر است. نخستین گام در این مسیر، تقویت صمیمیت زناشویی است که شامل رفتارهای مثبت کوچک، اشتراک‌گذاری تجربه‌های عاطفی، درک و همدلی، گوش دادن فعال، ابراز محبت، صداقت و اعتمادسازی، وقت‌گذرانی با کیفیت و ایجاد تعادل شناختی-عاطفی در رابطه است. صمیمیت به رضایت زناشویی و سازگاری زوجین استحکام می‌بخشد، در حالی که ناتوانی در برآوردن نیازهای صمیمیت، عامل مشترک در بسیاری از روابط آشفته است (کاظمیان و همکاران^{۵۶}، ۱۳۹۲). ایجاد صمیمیت عاطفی مستلزم کاهش موانع ابراز احساسات، و صمیمیت عقلانی نیازمند احترام به دیدگاه‌ها، درک و همدلی است (شریفی، کریمی، مرادی و نوابی‌نژاد^{۵۷}، ۱۴۰۳). همچنین مداخلات مبتنی بر تقویت صمیمیت موجب بهبود تقویت پیوند عاطفی زوجین و ثبات خانواده می‌شود (کاردان سورکی و همکاران^{۵۸}، ۲۰۱۵). در کنار صمیمیت، تعهد زناشویی به‌عنوان ستون اصلی ثبات رابطه شناسایی شد. تعهد مؤلفه‌های شناختی و رفتاری را دربر می‌گیرد و حول مفهوم «قصد با هم ماندن» شکل می‌گیرد. تعهد زناشویی نسبت به رضایت زناشویی شاخص پایاتری در پیش‌بینی ثبات و کیفیت رابطه محسوب می‌شود، زیرا حتی در مواجهه با تجارب منفی نیز ادامه دارد (گوردون و لارنس^{۵۹}، ۲۰۱۴). تعهد به عنوان یک عامل محافظتی اساسی عمل می‌کند و از طریق فداکاری نسبت به همسر، فرزندان و زندگی مشترک و نیز پشتکار در مواجهه با مشکلات، پایداری رابطه و رفاه خانواده را ارتقا می‌دهد (کریمی، بختیاری و آرانی^{۶۰}، ۲۰۱۹). یافته‌های این بخش با مدل استنلی، رودس و وایتن^{۶۱} (۲۰۱۰) همسو است که تعهد را بر پایه دو مؤلفه فداکاری و محدودیت تبیین می‌کند. در این چارچوب، فداکاری به معنای هویت زوجی قوی، اولویت‌دهی به رابطه و تمایل به فداکاری برای تداوم آن است؛ در حالی که محدودیت به عواملی همچون سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی مشترک، کیفیت گزینه‌های جایگزین و فشارهای اجتماعی برای ماندن در رابطه اشاره دارد (آلن،

هاوکینز، هریس، روبرتس، هابرد و همکاران^{۶۱}، ۲۰۲۲). اما در بین مشارکت‌کنندگان این پژوهش، بعد فداکاری برجسته‌تر بود؛ به گونه‌ای که زوجین نه صرفاً به دلیل فشارهای بیرونی یا محدودیت‌های اقتصادی، بلکه بر اساس انتخاب آگاهانه برای حفظ پیوند عاطفی و خانوادگی به زندگی مشترک ادامه دادند.

یکی دیگر از ابعاد تحکیم صلح، بازتنظیم رابطه با خانواده‌های گسترده است؛ به گونه‌ای که مرزبندی مجدد همراه با حفظ احترام، پرهیز از حاشیه‌سازی، درک اشتباهات والدین، بهره‌گیری از راهنمایی خانواده در کنار استقلال در تصمیم‌گیری، امکان تعامل رضایت‌بخش را فراهم کرده و ثبات رابطه را تقویت می‌سازد. این یافته با پژوهش‌های پیشین همسو است که تعامل سازنده با خانواده‌های اصلی را در فرهنگ جمع‌گرای ایرانی عامل کلیدی رضایت زناشویی دانسته‌اند (چراغی، مظاهری، موتابی، پناغی و صادقی^{۶۲}، ۲۰۱۹؛ منتظری^{۶۳}، ۱۴۰۱). بنابراین، چنانچه ارتباط میان زوجین و خانواده‌های اصلی بر پایه احترام متقابل و مرزبندی مناسب شکل گیرد، زوجین می‌توانند همزمان از حمایت‌های عاطفی و مادی خانواده‌ها بهره‌مند شوند و در عین حال استقلال زندگی مشترک خود را حفظ کنند. چنین تعادلی به رضایت بیشتر و سازگاری پایدار زناشویی منجر می‌شود (تقی‌زاده، سالاری‌فر و خدادادی^{۶۴}، ۱۴۰۳؛ راست‌گفتار و خدادادی^{۶۵}، ۱۴۰۳).

یافته‌های پژوهش نشان داد که صلح زوجین صرفاً به بازسازی پیوندهای زناشویی محدود نمی‌شود، بلکه به ترمیم و تقویت روابط والد-فرزندی نیز منجر می‌شود. والدین پس از صلح، با رویکردی آرام‌تر و عاطفی‌تر با فرزندان تعامل کردند. پدران با حضور فعال‌تر در بازی، گفت‌وگو و حمایت عاطفی، منبع امنیت و محبت برای کودکان شدند و مادران با تغییر در شیوه‌های ارتباطی، محیطی گرم‌تر و پذیرا ایجاد کردند. این تغییرات به شکل‌گیری فضای صمیمی‌تر در خانواده و تقویت احترام و محبت متقابل میان والدین و فرزندان منجر شد در همین راستا، یافته‌های کولمن، کوان و پاپ‌کوان^{۶۶} (۲۰۲۲) نشان می‌دهد والدینی که پس از بحران طلاق به رابطه بازمی‌گردند، پیوند عاطفی امن‌تر و تمایل بیشتری به ترمیم روابط با فرزندان دارند. همچنین روابط هماهنگ والدین با افزایش ابراز عاطفه مثبت و ایجاد رابطه‌ای گرم و حمایتگر با فرزندان همراه است (بروک و کوچانسکا^{۶۷}، ۲۰۱۶). در واقع صلح زناشویی با ایجاد فضایی امن، تعاملات مثبت والد-فرزندی را تقویت کرده و این روابط نیز باعث افزایش رضایت زوجین می‌شود. بدین ترتیب، چرخه‌ای مثبت میان رابطه زوجی و والد-فرزندی شکل می‌گیرد که انسجام خانوادگی را تضمین می‌کند. این یافته، برای نخستین بار در پژوهش حاضر مطرح شده و نقش متقابل و تقویت‌کننده روابط زوجی و والد-فرزندی در تحکیم صلح زناشویی را برجسته می‌سازد.

علاوه بر این، مراقبت از خود نیز، به عنوان سازوکاری میانجی بین رشد فردی و تحکیم رابطه شناسایی شد. تجربه زیسته زوجین نشان داد که داشتن برنامه شخصی، ادامه تحصیل یا اشتغال در حوزه مورد علاقه، پرداختن به فعالیت‌های هنری، سرزنش نکردن خود و حرکت از سکوت منفعلانه به ابراز قاطعانه خواسته‌ها در این زمینه اهمیت دارد. در همین راستا، ابویی مهریزی، موسوی و باقری^{۶۸} (۱۳۹۹) تأکید می‌کنند افرادی که به مراقبت از خود اهمیت می‌دهند و نسبت به خود مهربان‌اند، احتمالاً به مراقبت از همسر نیز توجه بیشتری دارند، زیرا دوست داشتن دیگران مستلزم دوست داشتن خویشان است. این امر همسو با ادبیات پژوهشی است که بر نقش «شفقت خود» در ارتقای کیفیت روابط بین فردی تأکید کرده است. کسانی که شکست‌ها و ناکامی‌های شخصی را به عنوان بخشی از تجربه انسانی می‌پذیرند، در روابط زناشویی نیز انعطاف‌پذیرتر بوده و

کمتر گرفتار الگوهای سرزنش یا انزوا می‌شوند (جمعه‌نیا، جاجرمی و قربانی^{۶۹}، ۱۳۹۷). همچنین، نتایج با نظریه «خودگستری» همخوان است (آرون، لاندسکی، ماشک و آرون^{۷۰}، ۲۰۱۳). افراد با پیگیری اهداف فردی و تجربه رشد شخصی، نوعی توسعه هویت فردی را تجربه می‌کنند که مستقیماً به غنی‌تر شدن رابطه زناشویی منجر می‌شود. زمانی که رابطه امکان تحقق نیاز به خودگستری را فراهم می‌سازد، زوجین نه تنها رضایت بیشتری را تجربه می‌کنند، بلکه تعهد عمیق‌تری به استمرار رابطه نشان می‌دهند (هاگز، اسلاتر و لاندسکی^{۷۱}، ۲۰۲۰). افزون بر این، پژوهش‌های اخیر با تمرکز بر خودگستری رابطه‌ای نشان داده‌اند که ادغام دیگری در خود و تجربه رشد مشترک، یکی از عوامل کلیدی در ثبات و پایداری روابط است (هاگز، اسلاتر و امری^{۷۲}، ۲۰۲۳).

مراقبت آگاهانه و مستمر از رابطه به‌عنوان یکی از یافته‌های بنیادین شناسایی شد. تجربه زوجین نشان داد پابندی به اصولی چون رازدار زندگی مشترک بودن، صبر و گذشت، گفت‌وگوی سازنده، مسئولیت‌پذیری مشترک و بازتعریف رابطه بر پایه اعتماد، همراه با پذیرش چالش‌ها، پیشگیری از تعارض، توجه به مناسبت‌ها، انجام کارهای کوچک و غافلگیرانه، ابراز محبت متناسب با علایق و نیازهای همسر و در عین حال حمایت از رشد فردی و اجتماعی یکدیگر، بُعد عملی این مراقبت آگاهانه را برجسته می‌سازد. همچنین تصمیم‌گیری و مشورت در مسائل زندگی و استفاده از خدمات مشاوره‌ای در مواقع ضروری، موجب پایداری پیوند زناشویی شده است. یافته‌ها با مطالعات کریمی و همکاران (۲۰۱۹)؛ خجسته‌مهر و محمدی^{۷۳} (۱۴۰۰) و مقدس‌علی، میرهاشمی و باقری^{۷۴} (۱۴۰۰) همسو است که کیفیت تعاملات، پاسخگویی به هیجانات، مدیریت تعارض و رفتارهایی چون تعهد، صمیمیت، همکاری و مسئولیت‌پذیری و نقش الگوهای ارتباطی را به‌عنوان عوامل تقویت‌کننده ازدواج‌های پایدار معرفی کرده‌اند. این نتایج همچنین با رویکرد گاتمن همخوانی دارد که بر پردازش تجارب گذشته، بیان هیجان‌ها و بازسازی پیوندهای عاطفی تأکید می‌کند که در نهایت به افزایش سازگاری، تاب‌آوری و استحکام رابطه منجر می‌شود (جلالوند، گودرزی، کریمی و یعقوبی^{۷۵}، ۱۴۰۱). تحلیل نشان می‌دهد که مراقبت آگاهانه فراتر از مهارت‌های آموزش داده‌شده در برنامه‌های غنی‌سازی ازدواج اولسون^{۷۶} (۲۰۱۰)، به نقل از اولسون، اولسون و لارسون^{۷۷} (۲۰۱۲) و گاتمن (۱۹۹۹)، به نقل از گاتمن و سیلور^{۷۸} (۱۹۹۹) عمل کرده و نقش تعیین‌کننده‌ای در تحکیم صلح و پایداری بلندمدت ازدواج دارد. تجربه زیسته زوجین نشان می‌دهد که کنش‌های خرد مراقبت‌کننده، شامل توجه به نیازها و احساسات همسر، ایجاد تعاملات مثبت روزمره، همراهی در مسیر رشد فردی و اجتماعی و استفاده از حمایت حرفه‌ای در مواقع بحران، رضایت و انسجام زناشویی را ارتقا می‌دهد؛ همچنین صمیمیت، اعتماد متقابل و تاب‌آوری رابطه را تقویت می‌کند. با این حال، ادبیات موجود، به جزئیات کنش‌های خرد حمایتی و مراقبت‌های روزمره زوجین توجه کمی داشته و پرداخت به این ابعاد، از ویژگی‌های نوآورانه و متمایز این پژوهش محسوب می‌شود.

در نهایت، بازتعریف سختی‌ها در چارچوب رشد و معنویت، زوجین را قادر ساخت تا صلح را به‌عنوان مسیری دائمی و نه یک نقطه پایان تجربه کنند. اتکا به معنویت و نگاه ارزشی به دشواری‌ها، تاب‌آوری و انسجام رابطه را افزایش داد؛ یافته‌ای که با ادبیات موجود هم‌راستا است (لایختر و کارمالت^{۷۹}، ۲۰۰۹؛ لارسون و اولسون^{۸۰}، ۲۰۰۴؛ نلسون، کرک، آنه و سریس^{۸۱}، ۲۰۱۱؛ بیکر^{۸۲}، ۲۰۱۹؛ پریدارشین و گوپالان^{۸۳}، ۲۰۲۰). به بیان دیگر، صلح پایدار زمانی تحکیم می‌شود که زوجین رابطه را در پرتو معنایی وسیع‌تر از زندگی و هستی بازتعریف کنند.

صلح زناشویی فرایندی پیچیده، چندوجهی و پویاست که تاکنون کمتر به‌صورت نظام‌مند مورد بررسی قرار گرفته است. برخلاف رویکردهای رایج که طلاق و صلح را به‌عنوان نقاط آغاز یا پایان می‌نگرند، نتایج این مطالعه نشان داد صلح زناشویی حاصل تعامل سال‌ها زندگی مشترک، میراث نسلی و زمینه‌های فرهنگی - اجتماعی است. تحلیل داده‌ها حاکی از آن است که روابط زناشویی ماهیتی سیال دارد و پایداری آن به توانایی زوجین در تعادل‌یابی مداوم و سازگاری با تغییرات وابسته است. صلح پایدار زمانی تحقق می‌یابد که تغییر مرتبه سوم، یعنی دگرگونی در جهان‌بینی طرفین، رخ دهد؛ تغییری که امکان می‌دهد زوجین دشواری‌ها را نه تهدید، بلکه فرصتی برای رشد همه‌جانبه ببینند. ویژگی برجسته این پژوهش در فراتر رفتن از صرف انصراف از طلاق و تمرکز بر فرایند دستیابی به صلح زناشویی و پایداری آن است. تمامی یافته‌ها بر پایه روایت‌های اصیل مشارکت‌کنندگان استخراج شده و از هرگونه تفسیر پژوهشگر پرهیز شده است. با وجود عمق داده‌ها و غنای روایت‌های مشارکت‌کنندگان، این پژوهش با محدودیت‌هایی همراه است که در تفسیر نتایج باید مدنظر قرار گیرد. حجم نمونه محدود و ماهیت کیفی مطالعه، تعمیم آماری یافته‌ها را محدود می‌سازد. همچنین طراحی مقطعی پژوهش امکان بررسی فرایندی صلح زناشویی و پویایی‌های زمانی آن را فراهم نکرد. افزون بر این، تمرکز مطالعه بر زوجینی که به صلح پایدار دست یافته‌اند، امکان مقایسه با تجربه زوجین ناموفق در صلح را محدود ساخته است. بر این اساس، پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آتی با بهره‌گیری از طرح‌های طولی، فرایند صلح زناشویی را در بستر زمان دنبال کرده و چگونگی تثبیت یا تزلزل آن را در مراحل مختلف زندگی مشترک بررسی کنند. همچنین انجام مطالعات مقایسه‌ای میان زوجین موفق و ناموفق در دستیابی به صلح، می‌تواند به شناسایی عوامل تمایزبخش و موانع روان‌شناختی و زمینه‌ای این فرایند کمک کند. توجه به نقش بافت فرهنگی و خانوادگی، به‌ویژه در زمینه‌های جمع‌گرایانه، نیز می‌تواند فهم دقیق‌تری از صلح زناشویی فراهم آورد. از منظر کاربردی، یافته‌ها نشان می‌دهد صلح زناشویی پدیده‌ای تدریجی، حساس و نیازمند مراقبت مستمر است. بر این اساس، تقویت مداخلات تشخیصی برای زوج‌های در آستانه طلاق، و تمرکز درمانی بر خودتنظیمی هیجانی، مسئولیت‌پذیری فردی، مراقبت آگاهانه از رابطه و بازتنظیم مرزها با خانواده‌های گسترده، می‌تواند احتمال دستیابی به صلح پایدار را افزایش دهد. این نتایج می‌تواند در آموزش مشاوران خانواده و طراحی برنامه‌های حمایتی خانواده، به‌گونه‌ای واقع‌بینانه و متناسب با بستر فرهنگی، مورد استفاده قرار گیرد.

موازین اخلاقی

دانشگاه علامه طباطبائی تهران در تاریخ ۱۴۰۲/۰۶/۲۲ برای رساله کد اخلاق به شماره IR.ATU.REC.1402.066 صادر کرده است. مشارکت‌کنندگان قبل از مصاحبه فرم رضایت آگاهانه را امضا کرده‌اند و حق پایان دادن به مصاحبه برای آن‌ها محفوظ بوده است. هویت مشارکت‌کنندگان فایل‌های صوتی و متن مصاحبه‌ها به‌صورت محرمانه حفظ شده است.

سپاسگزاری

نویسندگان از تمام افرادی که در انجام این پژوهش یاری رسان بودند، تقدیر و تشکر می‌نمایند. لازم به ذکر است که این مقاله بدون دریافت کمک مالی نگاشته شده است.

مشارکت نویسندگان

نویسنده اول در این پژوهش، جمع‌آوری داده‌ها و نگارش مقاله را بر عهده داشته است. نویسنده دوم و سوم اساتید راهنما و نویسنده چهارم استاد مشاور پژوهش بودند و بر فرایند گردآوری تحلیل و نگارش مقاله نظارت داشته‌اند.

تعارض منافع و منابع

در این پژوهش هیچ‌گونه تعارض منافی وجود ندارد. نویسندگان دوم و چهارم اعضای هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی تهران و نویسنده سوم عضو هیئت علمی دانشگاه اردکان هستند.

پی‌نوشت‌ها

1. Markhabaevna, S. S., & Kadirovna, E. L.
2. Auersperg, F., Vlasak, T., Ponocny, I., & Barth, A
3. Abdollahi A, ahadi H, Tajeri B, HajiAlizadeh K.
4. Esmacily, M. and Dehdast, K.
5. Mohammad Taghizadeh M.
6. Abdulrahman, A. T., & Alamri, O.
7. Hoehn-Velasco, L., & Penglase, J.
8. Chen, M., Rizzi, E. L., & Yip, P. S.
9. Ola'h, L. S.
10. Torabi, F., Esmacili, N
11. Aalami, M., Taimory, S., Ahi, Gh., & Bayazi, M. H.
12. Ebrahimi L, Najafipoor Tabestanagh A.
13. Mahmoodzadeh Marghi, A., Mirskandari, F., & Farbod, M. S.
14. Akbari, Z., Shariatmadar, A., Farahbakhsh, K. & Nazari, A.
15. Asayesh, M. H., Farahbakhsh, K., Salimi Bajestani, H., & Delavar, A.
16. Nikkhah Delshad, M., and Asayesh, M. H.
17. Bigdeli, E., Farahbakhsh, K., Salimi Bejestani, H., Moatamedy, A. and Elahi, T.
18. Pourmousavi M, Diba Vajari M, Monadi M.
19. marital reconciliation
20. Griew, E. J.
21. Worthington Jr, E. L., & Drinkard, D. T.
42. Marks, L. D., Hopkins, K., Chaney, C., Monroe, P. A., Nesteruk, O., & Sasser, D.
43. Lambert, N. M., & Dollahite
44. Marks. L
45. Lyman, E. M., Marks, L. D., Dollahite, D. C., Leavitt, C. E., Wagner, K. N., & Gergetz, S. M
46. Kanewischer, E. J., & Harris, S. M.
47. Mousavi Shahenshahivand, K., and Rezaei, F.
48. Fackrell, T. A
49. Haithcox-Dennis, M., DeWeese, A., & Goodman, J.
50. Hawkins, A. J., Willoughby, B. J., & Doherty, W. J.
51. Dollahite, D. C., Marks, L. D., & Barrow, B. H.
52. Fasdi, T., Panaghi, L. and Sadeghi, M. S.
53. Mitchell, D.
54. Daneshpour, M.
55. Kazemian Z et al.
56. Sharifi M, Karimi Q, Moradi O, navabinejad S.
57. Kardan-Souraki, M., Hamzehgardeshi, Z., Asadpour, I., Mohammadpour, R. A., & Khani, S.
58. Gordon, K. C., & Lawrence, E.
59. Karimi, R., Bakhtiyari, M., & Arani, A. M.
60. Stanley, S. M., Rhoades, G. K., & Whitton, S. W.
61. Allen, S., Hawkins, A. J., Harris, S. M., Roberts, K., Hubbard, A., & Doman, M.
62. Cheraghi, M., Mazaheri, M. A., Motabi, F., Panaghi, L., & Sadeghi, M. S.

22. Plauche, H. P.
23. Wineberg
24. Amato, P. R.
25. Binstock, G., & Thornton, A.
26. Doherty, W. J., Willoughby, B. J., & Peterson, B.
27. Gottman, J.
28. Pearce Plauche, H., Marks, L. D., & Hawkins, A. J.
29. Brown, S. L., Lin, I. F., Marino, F. A., & Mellencamp, K. A.
30. Wilder, S., Prager, K. J., & Garapati, S.
31. Ghaffar, A., Qasim, T., & Haider, W. A.
32. Hasnidar, Supardin, & Marilang.
33. Shinde, V. U.
34. Hawkins, A. J., Galovan, A. M., M., Harris, S. M., Allen, S. E., Allen, S. Roberts, K. M., & Schramm, D. G.
35. Zain, N. M., Hak, N. A., & Sowell, S. A. S.
36. Marital Intimacy Scale
37. Thompson & Vaker
38. Hawkins, A. J., Galovan, A. M., Harris, S. M., Allen, S. E., Allen, S. M., Roberts, K. M., Schramm, D. G.
39. Pearce Plauche, H., Marks, L. D., & Hawkins, A. J.
40. Khazaei, S.
41. Aziz, A., & Tirmidzi, T.
63. Montazeri R.
64. Taghizadeh, H., Salarifar, M. H., Khodadadi Sangdeh, J.
65. Rastgoftar, S., & khodadadi, J.
66. Coleman, J., Cowan, P. A., & Pape Cowan, C.
67. Brock, R. L., & Kochanska, G.
68. Abooie Mehrizi, M., Mousavi, S. F. and Bagheri, F.
69. Jomenia, S., Jajarmi, M. and Ghorbani, A.
70. Aron, A., Lewandowski, G. W., Mashek, D., & Aron, E. N.
71. Hughes, E. K., Slotter, E. B., & Lewandowski Jr, G. W.
72. Hughes, E. K., Slotter, E. B., & Emery, L. F.
73. Khojasteh Mehr, R. and Mohammadi, R.
74. Moghadasali, S., Mirhashemi, M. and Bagheri, N.
75. Jalalvand, D., Goodarzi, K., Karimi, J. and Yaghoobi, A.
76. Olson, D. H.
77. Olson, D. H., Olson, A. K., & Larson, P. J.
78. Gottman, J. M., & Silver, N.
79. Lichter, D. T., & Carmalt, J. H.
80. Larson, P. J., & Olson, D. H. (2004)
81. Nelson, J. A., Kirk, A. M., Ane, P., & Serres, S. A.
82. Baker, A. M.
83. Priyadharshini, S., & Gopalan, R. T.

Reference

- Aalami, M., Taimory, S., Ahi, Gh., & Bayazi, M. H. (2020). The Effectiveness of an Integrated Approach of Schema Therapy based Acceptance and Commitment Therapy on Marital Conflicts and Divorce Tendency in Divorce Applicant Couples. *JOURNAL OF RESEARCH IN BEHAVIOURAL SCIENCES*, 18(1), 132-141. [\[link\]](#)
- Abdollahi A, ahadi H, Tajeri B, HajiAlizadeh K. (2021). Developing a conceptual model of the factors forming divorce in the first five years of life: a grounded theory study. *Journal of Psychological Science*. 20(97), 1-12. [\[link\]](#)
- Abdulrahman, A. T., & Alamri, O. (2021). Robust estimation methods used to study the reasons behind increasing divorce cases in Saudi Society. *Mathematical Problems in Engineering*, 2021(1), 4027599. [\[link\]](#)

- Abooie Mehrizi, M., Mousavi, S. F. and Bagheri, F. (2020). The comparison of Mindful self-care, Attachment Styles and Relationship Maintenance Strategies in Married People with & without Marital Conflict. *Counseling Culture and Psychotherapy*, 11(41), 181-210.[[link](#)]
- Akbari, Z., Shariatmadar, A., Farahbakhsh, K. & Nazari, A. (2022). Developing a professional competency model for divorce counselors at The Crisis Intervention Centers. *Counseling Culture and Psychotherapy*, 13(49), 31-76. [[link](#)]
- Allen, S., Hawkins, A. J., Harris, S. M., Roberts, K., Hubbard, A., & Doman, M. (2022). Day-to-day changes and longer-term adjustments to divorce ideation: Marital commitment uncertainty processes over time. *Family Relations*, 71(2), 611-629.[[link](#)]
- Amato, P. R. (2010). Research on divorce: Continuing trends and new developments. *Journal of marriage and family*, 72(3), 650-666.[[link](#)]
- Aron, A., Lewandowski, G. W., Mashek, D., & Aron, E. N. (2013). The self-expansion model of motivation and cognition in close relationships. in Jeffry A. Simpson, and Lorne Campbell (eds), *The Oxford Handbook of Close Relationships*, Oxford Library of Psychology (2013; online edn, Oxford Academic, 1 Aug. 2013).[[link](#)]
- Asayesh, M. H., Farahbakhsh, K., Salimi Bajestani, H., & Delavar, A. (2017). Explanation of Experiences and Emotional Reactions in Women Victims of Infidelity: A Qualitative Study. *Journal of Qualitative Research in Health Sciences*, 6(4), 355-372.[[link](#)]
- Auersperg, F., Vlasak, T., Ponocny, I., & Barth, A. (2019). Long-term effects of parental divorce on mental health—A meta-analysis. *Journal of psychiatric research*, 119, 107-115.[[link](#)]
- Aziz, A., & Tirmidzi, T. (2021). RECONCILIATION AS AN EFFORT TO FORM A PEACEFUL (SAKINAH) FAMILY IN ISLAMIC LAW REVIEW. *USRAH: Jurnal Hukum Keluarga Islam*, 2(2), 39-51.[[link](#)]
- Baker, A. M. (2019). Marital stability and spiritual growth: A phenomenological study on Christian premarital counseling. *Doctoral Dissertations and Projects*. 2028.[[link](#)]
- Bigdeli, E., Farahbakhsh, K., Salimi Bejestani, H., Moatamedy, A. and Elahi, T. (2020). Developing and Evaluating the Effectiveness of the Handbooks for Empowering Divorce Counselors Based on the Divorce Counseling Pathology in Divorce Applicants' Compromising. *Family Counseling and Psychotherapy*, 10(1), 237-270.[[link](#)]
- Binstock, G., & Thornton, A. (2003). Separations, reconciliations, and living apart in cohabiting and marital unions. *Journal of Marriage and Family*, 65(2), 432-443.[[link](#)]
- Brock, R. L., & Kochanska, G. (2016). Interparental conflict, children's security with parents, and long-term risk of internalizing problems: A longitudinal study from ages 2 to 10. *Development and Psychopathology*, 28(1), 45–54.[[link](#)]

- Brown, S. L., Lin, I. F., Marino, F. A., & Mellencamp, K. A. (2025). Marital separation, reconciliation, and repartnering in later life. *Journal of Marriage and Family*, 87(1), 182-200.[\[link\]](#)
- Cheraghi, M., Mazaheri, M. A., Motabi, F., Panaghi, L., & Sadeghi, M. S. (2019). Beyond the couple: A qualitative analysis of successful in-law relationships in Iran. *Family Process*, 58(4), 936–953.[\[link\]](#)
- Chen, M., Rizzi, E. L., & Yip, P. S. F. (2020). Divorce trends in China across time and space: an update. *Asian Population Studies*, 17(2), 121–147.[\[link\]](#)
- Coleman, J., Cowan, P. A., & Pape Cowan, C. (2022). Attachment security, divorce, parental estrangement, and reconciliation. *Journal of Social and Personal Relationships*, 39(3), 778-795.[\[link\]](#)
- Daneshpour, M. (2025). Couples therapy and the challenges of building trust, fairness, and justice. *Family Process*, 64(1), e13072.[\[link\]](#)
- Doherty, W. J., Willoughby, B. J., & Peterson, B. (2011). Interest in marital reconciliation among divorcing parents. *Family Court Review*, 49(2), 313-321.[\[link\]](#)
- Dollahite, D. C., Marks, L. D., & Barrow, B. H. (2019). Exploring relational reconciliation processes in Christian, Jewish, and Muslim families. *Family Relations*, 68(5), 517-533.[\[link\]](#)
- Ebrahimi L, Najafipoor Tabestanagh A. (2021). Prevalence of cognitive divorce phenomenon among couples seeking divorce: Review study. *Rooyesh*. 10(6), 199-210.[\[link\]](#)
- Esmaily, M. and Dehdast, K. (1393). Expression of a Conceptual Pattern from the Relations of the Engaging Period Conflicts (before Marriage) by Marital Satisfaction (after Marriage). *Family Counseling and Psychotherapy*, 4(3), 405-447.[\[link\]](#)
- Fackrell, T. A. (2012). *Wandering in the wilderness: A grounded theory study of the divorce or reconciliation decision-making process*. Brigham Young University.[\[link\]](#)
- Fasdi, T., Panaghi, L. and Sadeghi, M. S. (2024). The Relationship Between Coercive Control and Marital Satisfaction and Couple Burnout using the Actor-Partner Interdependence Model. *Applied Psychology*, 18(1), 107-130.[\[link\]](#)
- Ghaffar, A., Qasim, T., & Haider, W. A. (2024). Resolving Marital Discord: Insights from Islamic Jurisprudence on Conflict and Reconciliation. *Al-Qawārīr*, 5(2), 49-76.[\[link\]](#)
- Gordon, K. C., & Lawrence, E. (2014). Messy by necessity: Commentary on the special series on commitment uncertainty. *Couple and Family psychology: Research and Practice*, 3(4), 255–260.[\[link\]](#)
- Gottman, J. (1993). A theory of marital dissolution. *Journal of Family Psychology*, 7(1), 57-75. [\[link\]](#)
- Gottman, J. M., & Silver, N. (1999). *The seven principals for making marriage work*. New York: Three Rivers Press.[\[link\]](#)

- Griew, E. J. (1972). Marital Reconciliation—Contexts and Meanings. *The Cambridge Law Journal*, 30(2), 294-315.[[link](#)]
- Haithcox-Dennis, M., DeWeese, A., & Goodman, J. (2013). Rethinking the factors of success: social support and community coalitions. *American Journal of Health Education*, 44(2), 110-118.[[link](#)]
- Hasnidar, Supardin, & Marilang. (2022). THE EFFORTS OF MARITAL RECONCILIATION IN REDUCING DIVORCE RATES. *International Journal of Islamic Studies*, 2(1), 17–28.[[link](#)]
- Hawkins, A. J., Willoughby, B. J., & Doherty, W. J. (2012). Reasons for divorce and openness to marital reconciliation. *Journal of Divorce & Remarriage*, 53(6), 453-463.[[link](#)]
- Hawkins, A. J., Galovan, A. M., Harris, S. M., Allen, S. E., Allen, S. M., Roberts, K. M., & Schramm, D. G. (2017). What are they thinking? A national study of stability and change in divorce ideation. *Family Process*, 56(4), 852-868.[[link](#)]
- Hoehn-Velasco, L., & Penglase, J. (2021). The impact of no-fault unilateral divorce laws on divorce rates in Mexico. *Economic Development and Cultural Change*, 70(1), 203-236.[[link](#)]
- Holeman, V. T. (2003). Marital Reconciliation: A Long and Winding Road. *Journal of Psychology & Christianity*, 22(1).[[link](#)]
- Hughes, E. K., Slotter, E. B., & Lewandowski Jr, G. W. (2020). Expanding who I am: Validating the self-expansion preference scale. *Journal of Personality Assessment*, 102(6), 792-803.[[link](#)]
- Hughes, E. K., Slotter, E. B., & Emery, L. F. (2023). Expanding me, loving us: self-expansion preferences, experiences, and romantic relationship commitment. *Self and Identity*, 22(2), 227-246.[[link](#)]
- Jalalvand, D., Goodarzi, K., Karimi, J. and Yaghoobi, A. (2023). Gottman Couple Therapy on Marital Burnout and Resilience of Conflicted Couples. *Family Counseling and Psychotherapy*, 12(2), 1-36.[[link](#)]
- Jomenia, S., Jajarmi, M. and Ghorbani, A. (2018). Self-compassion and Religiosity as the Forerunner to Maintaining the Relationship between Couples. *Journal of Woman and Family Studies*, 6(2), 257-277.[[link](#)]
- Kardan-Souraki, M., Hamzehgardeshi, Z., Asadpour, I., Mohammadpour, R. A., & Khani, S. (2015). A review of marital intimacy-enhancing interventions among married individuals. *Global journal of health science*, 8(8), 74.[[link](#)]
- Karimi, R., Bakhtiyari, M., & Arani, A. M. (2019). Protective factors of marital stability in long-term marriage globally: a systematic review. *Epidemiology and health*, 41, e2019023.[[link](#)]
- Kanewischer, E. J., & Harris, S. M. (2015). Deciding not to un—do the “I do:” therapy experiences of women who consider divorce but decide to remain married. *Journal of Marital and Family Therapy*, 41(3), 367-380.[[link](#)]
- Kazemian Z, Zadehbaghri G, Behmani N, khalili S, Zadehbaghri L, Abalfath M. (2013). The efficacy of Self-regulation couple therapy on marital intimacy among infertile women. *armaghanj*; 18 (5) :368-379.[[link](#)]

- Khazaei, S. (2024). Factors Affecting Relationship Stability and Satisfaction in the Couples Compromising After Applying for Divorce: A Phenomenological Study. *Qualitative Research in Behavioral Sciences (QRBS)*, 2(2), 27-42.[\[link\]](#)
- Khojasteh Mehr, R. and Mohammadi, R. (2021). The experience of happiness in enduring marriages: A qualitative study. *Iranian Journal of Family Psychology*, 3(2), 59-70.[\[link\]](#)
- Lambert, N. M., & Dollahite, D. C. (2006). Lambert, N. M., & Dollahite, D. C. (2006). How Religiosity Helps Couples Prevent, Resolve, and Overcome Marital Conflict. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 55(4), 439–449.[\[link\]](#)
- Lichter, D. T., & Carmalt, J. H. (2009). Religion and marital quality among low-income couples. *Social Science Research*, 38(1), 168–187.[\[link\]](#)
- Larson, P. J., & Olson, D. H. (2004). Spiritual beliefs and marriage: A national survey based on ENRICH. *The Family Psychologist*, 20(2), 4-8.[\[link\]](#)
- Lyman, E. M., Marks, L. D., Dollahite, D. C., Leavitt, C. E., Wagner, K. N., & Gergetz, S. M. (2024). How Do Religious Women Cope with Marital Conflict and Hardship? *Psychology International*, 6(4), 1013-1027.[\[link\]](#)
- Mahmoodzadeh Marghi, A., Mirskandari, F., & Farbod, M. S. (2021). Structural Equation Modeling of Divorce Tendency with Emphasis on Communication Skills, Conflict Resolution, and Marital Problems. *JOURNAL OF RESEARCH IN BEHAVIOURAL SCIENCES*, 19(1), 35-44.[\[link\]](#)
- Markhabaevna, S. S., & Kadirovna, E. L. (2021). Prevention of Family Divorce: National Experience. *European Scholar Journal*, 2(1), 56-60.[\[link\]](#)
- Marks, L. (2005). How does religion influence marriage? Christian, Jewish, Mormon, and Muslim perspectives. *Marriage & Family Review*, 38(1), 85-111.[\[link\]](#)
- Marks, L. D., Hopkins, K., Chaney, C., Monroe, P. A., Nesteruk, O., & Sasser, D. (2008). “Together, we are strong”: A qualitative study of happy, enduring African-American marriages. *Family Relations*, 57, 172-185.[\[link\]](#)
- Mitchell, D. (2023). Rescuing reconciliation: finding its role in peace research and practice. *Third World Quarterly*, 44(8), 1737-1753.[\[link\]](#)
- Moghadasali, S., Mirhashemi, M. and Bagheri, N. (2021). The Role Communication Patterns and Identity Styles on Prediction Marital Satisfaction: A Discriminational Study. *Applied Psychology*, 15(1), 168-141.[\[link\]](#)
- Mohammad Taghizadeh M. Experience of compulsory counseling among applicants for consensual divorce in Tehran. *Journal of Women's Research* [Internet]. 2019;11(1 (31)):83-112.[\[link\]](#)
- Montazeri R. (2022). The Role of Couples’ Families in adjustment, Stability and Marital Satisfaction of Spouses: A review study. *Rooyesh*. 11(1), 199-210.[\[link\]](#)
- Mousavi Shahenshahivand, K., and Rezaei, F. (2022). Divorce and its management and reduction strategies from a jurisprudential and legal perspective. *Qanun Yar*, 6(23), 115-133. [\[link\]](#)
- Najafi, Yasin, Ahmadi, Sedighe, Zaharakar, Kianoosh. “The effect of educating integrative behavioral couple therapy On the cognitive emotion regulation and

- marital intimacy of married women.” *Women and Family Studies*, vol. 13, no. 50, 2021, pp. 49-62.
- Nelson, J. A., Kirk, A. M., Ane, P., & Serres, S. A. (2011). Religious and spiritual values and moral commitment in marriage: untapped resources in couples counseling. *Counseling & Values*, 55(2), 228-246.[[link](#)]
- Nikkhah Delshad, M., and Asayesh, M. H. (2019). Application of cognitive-behavioral family counseling techniques with emphasis on positivity to increase the quality of family life: A single case study, *7th Congress of the Iranian Psychological Association, Tehran*. [[link](#)]
- Oláh, L.S. (2015) *Changing Families in the European Union: Trends and Policy Implication*. The United Nations Expert Group Meeting of the Family Policy Development: Achievements and Challenges, New York, 14-15 May 2015, 1-41. [[link](#)]
- Olson, D. H., Olson, A. K., & Larson, P. J. (2012). Prepare-Enrich program: Overview and new discoveries about couples. *Journal of Family & Community Ministries*, 25, 30-44.[[link](#)]
- Plauche, H. P. (2014). *The Hard Decisions: A Qualitative Study of Marital Reconciliation*. Louisiana State University and Agricultural & Mechanical College.[[link](#)]
- Pearce Plauche, H., Marks, L. D., & Hawkins, A. J. (2016). Why we chose to stay together: Qualitative interviews with separated couples who chose to reconcile. *Journal of Divorce & Remarriage*, 57(5), 317-337.[[link](#)]
- Pourmousavi M, Diba Vajari M, Monadi M. (2020). Living Experience Related to Renunciation of Separation among Women Applying for Divorce. *refahj*. 20(76), 131-165.[[link](#)]
- Priyadharshini, S., & Gopalan, R. T. (2020). Marital Adjustment, Love, Personal Intimacy, personality, dyadic coping and spirituality on marital stability.[[link](#)]
- Rastgoftar, S., & khodadadi, J. (2024). Marital compatibility predictors and implications in couples satisfied with married life. *The Women and Families Cultural-Educational*, 19(66), 79-110.[[link](#)]
- Sharifi M, Karimi Q, Moradi O, navabinejad S. (2024). Modeling emotional abuse based on emotional maturity and self-differentiation with the mediating role of marital intimacy. *Journal of Psychological Science*. 23(136), 127-144.[[link](#)]
- Shinde, V. U. (2021). an Indispensable Role of Counselor: the Bridge Between Couples, Stakeholders and Reconciliation for Marital Disputes. *Scholarly Research Journal for Interdisciplinary Studies*, 9(66), 15376–15382.[[link](#)]
- Stanley, S. M., Rhoades, G. K., & Whitton, S. W. (2010). Commitment: Functions, formation, and the securing of romantic attachment. *Journal of family theory & review*, 2(4) , 243-257.[[link](#)]
- Taghizadeh, H., Salarifar, M. H., & Khodadadi Sangdeh, J. (2024). Investigating the role of families of origin in the stability or instability of couples' relationships: a qualitative study. *The Women and Families Cultural-Educational*, 19(69), 11-46.[[link](#)]

- Torabi, F., Esmacili, N. (2021). Application of neural-wavelet network in predicting the incidence of marriage and divorce in Iran. *China popul. dev. stud.* 4, 439–457.[\[link\]](#)
- Wilder, S., Prager, K. J., & Garapati, S. (2024). But I said I'm sorry: Helpfulness of romantic couples' efforts to reconcile after conflict. *Personal Relationships*, 31(3), 836-854.[\[link\]](#)
- Wineberg, H. (1994). Marital reconciliation in the United States: Which couples are successful? *Journal of Marriage and the Family*, 56, 80–88.[\[link\]](#)
- Wineberg, H. (1996a). The prevalence and characteristics of blacks having a successful marital reconciliation. *Journal of Divorce and Remarriage*, 25(1–2), 75–86.[\[link\]](#)
- Wineberg, H. (1996b). The resolutions of separation: Are marital reconciliations attempted? *Population Research and Policy Review*, 15(3), 297–310.[\[link\]](#)
- Worthington Jr, E. L., & Drinkard, D. T. (2000). Promoting reconciliation through psychoeducational and therapeutic interventions. *Journal of Marital and Family Therapy*, 26(1), 93-101.[\[link\]](#)
- Zain, N. M., Hak, N. A., & Sowell, S. A. S. (2017). A qualitative study on marriage reconciliation process under marriage tribunal in Malaysia. *World Applied Sciences Journal*, 35(12), 2608-2613.[\[link\]](#)